

11 Subat 1985

Değerli Doct,

Ekte Mağlum'a da gönderdiğim
diğer katkının kopyalarını iletmişim.
İnşallah işlerine yarar.

Pelâmlarınla,

Ayşe.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

ÜNİVERSİTE KİYİMİ VE AKADEMİK ÖZGÜRLÜK

12 Eylül 1980 günü General Evren'in Televizyondan yaptığı konuşmada, üniversiteler boy hedeflerinden biri olarak seçilmiş, üniversite hocaları terörün baş sorumlularından biri olarak gösterilip, özerk üniversiteye, akademik özgürlüklere -rejimin doğası gereği- yönelteceği saldırıların gerekçelendirilmesi o günden yapılmıştı.

6 Kasım 1981'de ise, Türkiye'de ~~şerh~~ özerk üniversite geleneğini bir kaleme yok eden Yüksek Öğretim Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Bu yasa ile, tüm idari ve akademik konularda, ders içeriklerinin saptanmasından, yeni fakülte ya da üniversitelerin açılmasına kadar olağanüstü yetkilerle donanmış bir Yüksek Öğretim Kurulu yaratılmıştır.

Üç buçuk yıllık YÖK uygulamalarına bakarsak, belki en başta, ve en çarpıcı olarak, Yüksek Öğretim Kurulu ve Sıkıyönetim Komutanlıklarının elele yürüttükleri, ve benzer örneklerinin ancak Nazi Almanyasında, ya da, Latin Amerika'da, Arjantin, Brezilya ve ~~şerh~~ Şili'de faşist rejimlerin iktidara geldiklerindeki uygulamalarda gördüğümüz, "temizlik kampanyası'nı" görürüz. Sadece politik nedenlerle, hiçbir akademik ya da ekonomik gerekçe ileri sürülmeden YÖK yetkileri ya da Sıkıyönetim Komutanlıkları'nın "bölgeleri dahilindeki herhangi devlet memurunun işine son verme yetkisi" işletilerek, üniversitelerdeki işlerinden edilen, istifasını vermeye ya da emekliliğini istemeye zorlanan öğretim elemanlarının sayısı, 1984 Nisan ayında 1188'i bulmuştu. Ve bu tarihte öğretim üye sayısı yaklaşık 20,000 olan üniversitelerimizin, bu insanlar, her türlü objektif ölçüğe -yayın sayısı, v.b. gibi - göre, tartışmasız en verimli elemanları idiler.

Ana muhalefet partisi lideri SODEP başkanı sayın Prof, Erdal İnönü, 28 Aralık'ta basına yaptığı yazılı açıklamada, bu gerçeklere değinerek, "Üniversitelerde bilimsel özerklik olmadığını" saptamıştır. Ne var ki, yine sayın İnönü'nün 16-31 Ocak tarihli Yeni Gündem dergisi'ne verdiği mülakatta ileri sürdüğünün aksine,

mevcut anayasal düzen içinde, "Anayasa'nın istediği" akademik özgürlüklerin savunulması diye bir şey olanaksızdır. 6 Kasım 1982'de yürürlüğe giren junta Anayasası, Yüksek Öğretim Kanunu'nun getirdiği idari düzenlemeleri -yani üniversitelerin idari özerkliğinin ortadan kaldırılmasını- anayasal düzenin bir parçası yaparken, akademik özgürlüğü de bilfiil ortadan kaldırmıştır. Anayasa'nın 130. Maddesi, "Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak bu yetki, Devlet'in varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliğini vermez," demektedir. Her türlü akademik faaliyeti, tüm araştırmaları denetleme, ve öğretim üye ve yardımcılarının kaderleri üzerine karar verme durumda olan YÖK, aynı zamanda bu kocaman "Ancak"ın da tek savcısı, yargıca ve jürisi durumundadır. İşte bu nedenle, ~~xxxxxxx~~ Türkiye'de bilim özgürlüğü, özerk üniversite savaşımı, cunta anayasasına karşı, gerçekten demokratik bir düzene geçiş için verilecek olan savaşımdan ayrılamaz.

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTEV ARŞİVİ TARİH

Aydınlar Üzerinde Uzmanlaşmış bir Baskı Aygıtı Olarak YÖK

Kasım 1981'de yürürlüğe giren Yüksek Öğretim Kanunu ve bu yasa ile yaratılan Yüksek Öğretim Kurulu, aradan geçen yaklaşık üçbuçuk yıllık uygulamadan, duraksamaya meydan vermeyecek bir açıklakla anlaşılacağı gibi, sadece üniversiteye yönelik bir saldırı olmakla kalmamış, Türkiye çapında özgür düşünceye, aydın insana yöneltilmiş bir silah halini almıştır.

12 Eylül rejiminin, getirdiği anayasa ve yasalarla, ve bilfiil uygulamaları ile, ayırdedici en önemli özelliklerinden biri de, ~~aydınlar~~ Aydınlar Dilekçesi'nde de belirtildiği gibi, her alanda ve düzeyde toplumun kendi kaderi üzerinde söz sahibi olması ve katılımcı yöntemlerle kendi kendini yönetmesine getirilen engellerdir. Tüm toplum yaşamının merkezîyetçi bir biçimde yeniden örgütlenmesi ile toplumun apolitikleştirilmesi için alınan önlemler at başı gitmektedir. Toplumun geniş kesimlerine getirilen örgütlenme yasakları, ve açıkça "politik faaliyette bulunma" yasakları, üniversite üyelerini ve öğrencileri de kapsamaktadır. Öğretim üyeleri her hangi surette politik partilere üye olamayacakları gibi, rektörün iznini almaksızın mesleki derneklerine dahi üye olmaları yasaktır.

Ote yandan, üniversitenin idari özerkliğinin kaldırılması, Yüksek Öğretim Kanunu'nun yanında anayasa hükmü ile de pekiştirilmiş, üniversiteler, seçilmiş organlara (örneğin BMM'ye) değil, doğrudan cumhurbaşkanına hesap veren Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlanırken, üniversite içinde buna uygun olarak, ~~ak~~ atama ile gelen bir hiyerarşik yapı, demokratik seçim yolu ile kendi kendini yönetimin yerini almıştır. Merkezi ve hiyerarşik yapısı ile, YÖK'le bir bütün oluşturan üniversite yönetimi, üniversite üyeleri üzerinde, böylece aydın kesiminin önemli bir bölümü üzerinde, topluma geçerli olanlara ek, uzmanlaşmış bir baskı aygıtı meydana getirmektedir.

Bunun en çarpıcı örneği, 3 Mart 1984'te Resmi Gazete ~~xxxxxxx~~ de yayınlanarak yürürlüğe giren sicil yönetmeliğidir. Yerli yabancı basında ve meslek kuruluşlarında tepkilere yol açan bu yönetmelikte,

öğretim üyelerinin, "Atatürk ilkeleri ve inkılaplarına inancı, Atatürk milliyetçiliğini inancı, maiyetindekileri Atatürk ilkeleri ~~xxxx~~ etrafında birleştirme ve kaynaştırma yeteneği ile millî birlik ve beraberliği kuvvetlendirme ruhu ve gücü, aşırı akımlar ile bölücülüğe ve gericiliğe karşı mücadele gücü, aile düzeni, kendisinin ve eşinin ahlak anlayışı..."nın değerlendirilmeleri öngörülmüyordu. Gelen tepkiler karşısında, "yeniden gözder geçireceği" söylenen bu yönetmeliğin yürürlükten kalktığına dair ise hiç bir belirti yok.

Bir diğer çarpıcı örnek ise, YÖK'ün, Aydınlar Dilekçesi'ne imza atan öğretim üyeleri hakkında disiplin soruşturması açtırması olmuş, bu güne kadar üç öğretim üyesi, bu soruşturmaların sonucu, işlerinden olmuşlardır. Böylece YÖK, "faaliyet alanı" Üniversitenin dışına taşan, kanun dışı bir ek baskı aygıtı olma niteliğini kanıtlamıştır.

YÖK tarafından Bu arada, Aralık 1984'te, fakültelere gönderilen bir genelge ile, bu kez "tüm öğretim üyeleri hakkında fiş düzenleneceği" bildirilmiş, "ideolojik faaliyeti olmuş" öğretim üyelerinin ise özel olarak gözetim altında tutulacakları duyurulmuştur. ~~xxxxxxxxxxxx~~ Yukarıda, maddelerinden örnekler verdiğimiz "sicil yönetmeliği"ni düzenleyen anlayışın, "fiş" konusundaki çabalarının "anlaşılmayacak" bir tarafı olmasa gerek.

YÖK'ün, üniversite elemanları üzerinde uzmanlaşmış enformasyon ve baskı aracı işlevi, bir başka uygulamada, tutulacağı ilan edilen fişler de olmaksızın zaten yürümektedir. Bilimsel temaslar için yurt dışına çıkacak olan öğretim üyeleri, kendi akademik birimlerinin onayı, ve olağan (!) MİT güvenlik soruşturmasından gayri, Ağustos 1984'ten itibaren YÖK'ün iznine tabi kılınmışlardır! (Bu dışarıdan kaynak sağlanarak yapılacak seyahatler için de söz konusu olduğu için, tasarruf amacı güden bir uygulama değildir.)

Elindeki, işten atma, başka bir Üniversiteye "rotasyon" adı altında atama, mesleki temasları olanaksız hale getirme, gibi yetkilerle YÖK, tüm Üniversite öğretim üyelerinin, Üniversite içi ve dışı yaşamları üzerinde, açık suçlama ve savunma mekanizmalarının da olmadığı bir yer altı engizisyonu haline gelmiştir.

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV TARİH ARAŞTIRMA MERKEZİ